

tarea și rezolvarea conflictelor, capitol la care s-au dovedit adesea tributare unei imagini schematice și inutil idilice despre noi, cei de astăzi.

Cît privește cealaltă impresie amintită, pe care o degajă repertoriul stagiunii trecute, aceea a varietății titlurilor străine, și ea poate fi așezată, pînă la un punct, sub semnul unei corecții, în lumina căreia trebuie observat că, da, a existat o varietate, însă nu, constant, una a valorilor. Au existat destule momente cînd cota necesară, tolerabilă, în repertoriu, a „micii literaturi” dramatice străine s-a autodepășit în mod spectaculos...

Cantitatea aflîndu-se (fie și infinitezimal, fie și aproape insesizabil) înaintea calității — iată o realitate care, după opinia mea, confirmă caracterul „de așteptare” al stagiunii '74—'75. Realitate depistabilă și în ce privește arta spectacolului: am urmărit în anul teatral '74—'75 multe reprezentații. Nu multe, însă, memorabile (în sensul: care se țin minte). Nu foarte multe, trădînd realmente un gând creator, o tendință de a valorifica original, plenar, cuceriri ale artei spectacolului contemporan (cum se spune). Sub raportul artei spectacolului, stagiunea '74—'75 mi s-a părut una a căutărilor (ceea ce nu a însemnat obligatoriu și a „găsirilor”), în ce privește cîtiva regizori, a „cumințeniei” — adesea remarcabile — în ce privește majoritatea celorlalți (nu includ în discuție cazurile cînd „cumințenia” s-a dovedit de-a dreptul comoditate sau banalitate). O stagiune care, cu excepțiile de rigoare, nu a adus lucruri deosebite, dar care a oferit aproape tuturor regizorilor și celorlalți participanți la realizarea spectacolelor prilejul unor exerciții corecte. Să remarcăm totuși faptul că această realitate poate fi, pe bună dreptate, interpretată și în felul următor: uneori, a fi corect nu e mai puțin dificil decît a fi original, creator etc.

A fost, așadar, după opinia mea, o stagiune aproape obișnuită, poate prea „cumințită”, sau — cum o numeam — o stagiune „de așteptare”. Presupunînd că reușim să cădem de acord asupra acestui lucru, firește, trebuie să ne întrebăm imediat: *ce a pregătît această așteptare?*

Sînt convins că nu se poate răspunde altfel decît așa: a fost o așteptare, un moment de liniștită și „secretă” autoevaluare, în urma căreia oamenii de teatru (în special dramaturgii și regizorii) vor fi ajuns, obligatoriu, la concluzia că se poate și mai mult, că merită, oricum, să caute, încapătinați, și mai binele, foarte binele.

Încît stagiunea viitoare nu poate decît să promită — potențînd împlinirile precedente, dar și luînd aminte la neîmplinirile ei — a fi o stagiune a unui *remarcabil număr* de

piese românești de actualitate valoroase și convingătoare, surprinzînd în toată amploarea și diversitatea lor prefacerile dinamice de pe planul mai larg al vieții sociale, precum și de pe planul vieții individuale din România de azi. O stagiune în care toți dramaturgii noștri contemporani de prestigiu vor fi prezenți în repertoriu (de preferință cu noutăți...); o stagiune în care textul străin mai vechi sau mai nou inclus în repertoriu va obliga (aproape) mereu la pronunțarea cuvîntului *valoare*; o stagiune în care școala românească de regie își va putea pune plenar în valoare originalitatea, calitățile, oferind nu atît multe spectacole, cît multe *spectacole de valoare*, mișcîndu-se neașteptat, suplu, în perimetrul *creației* (la nevoie: *creației*).

Creatorii — se spune în Programul partidului —, *manifestîndu-și liber talentul, folosînd stiluri și maniere de creație variate, sint chemați să făurească noi opere valoroase care să îmbogățească patrimoniul culturii noastre socialiste și tezaurul culturii universale, să contribuie la continuarea înfloririi a vieții spirituale a poporului nostru.*

Există vreo imagine mai clară decît aceasta asupra a ceea ce trebuie să reprezinte în contextul vieții noastre culturale stagiunea '75—'76? Și nu numai ea, ci fiecare stagiune, fiecare din orele teatrului românesc.

ION COCORA

Resursele teatrului politic

Bilanțul unei stagiuni nu are nimic formal, el trebuie socotit un act de responsabilitate profesională, o aspirație la sinteză. Fiîndcă permanența artei teatrale românești nu este asigurată, sau nu în primul rînd, de ceea ce s-a făcut ieri, nici de ceea ce se va face mîine, ci de altitudinea la care se ridică *astăzi* conștiința politică și estetică a creatorilor unui spectacol și, în general, a tuturor factorilor care, direct sau indirect, decid și gîndesc fenomenul teatral contemporan. Voi recunoaște, cu alte cuvinte, acordînd repertoriului rolul prioritar în definirea complexității și dinamicii stagiunii, că am știință, de regulă, doar de acele titluri de piese care beneficiază de montări interesante. Totuși, nu poate fi ignorat faptul, destul de neliniștitor, după opinia mea, că în transpunerea în scenă

a unor texte mediocre, introduse în repertoriu cu prea multă ușurință, unele chiar din dramaturgia originală, deseori se investește un potențial artistic de o valoare inferioară lor; încît ceea ce este artificios, dacă nu chiar incredibil, nu numai că se păstrează în spectacol, ca atare, dar, nu în puține cazuri, apare mult accentuat. Iată de ce nu trebuie să ne mirăm că atunci cînd o piesă realmente de interes, care a confirmat promițătorul debut al autorului ei (mă gîndesc la *Noaptea albă* de Mircea Bradu), a fost mult diminuată valoric, într-un superficial și fără semnificații spectacol arădean. Curios e, de asemenea, că un teatru cu posibilități reale, cu buni actori în colectiv, cum e Naționalul timișorean, își desfășoară activitatea o stagiune întreagă, într-un anonim deplin, fără nimic care să atragă atenția, uitînd prea repede că două dintre succesele sale cele mai convingătoare din ultimii ani au fost obținute cu piesele *Coroană pentru Doja* și *Appassionata*, ale dramaturgului local Aurel George Ardeleanu.

E greu să ne mai iluzionăm, așadar, că o capodoperă shakespeariană constituie, în sine, o garanție de succes, sau că un text pedestru poate constitui premisa unui spectacol de anvergură. Pentru acest motiv, montări precum *Danton* (Teatrul Național din București), *Azilul de noapte* (Teatrul „Bulandra”), *Pasărea Shakespeare* (Teatrul Național din Cluj-Napoca și Teatrul Giulești), *Matca* (Teatrul Mic și Teatrul Tineretului din Piatra Neamț), *Mutter Courage* (Teatrul Național din Cluj-

Napoca), *Tragedia omului* (Teatrul de Stat din Tirgu-Mures), *A 12-a noapte* (Teatrul Național din Cluj-Napoca), *Ploșnița* (Teatrul de Stat din Oradea), *Anton Pann* (Teatrul Dramatic din Brașov) sau *Florile unui geambaș* (Teatrul Maghiar de Stat din Cluj-Napoca), apreciate ca fiind realizări de vîrf ale anului teatral 1974—1975, dintre acelea care i-au hotărît personalitatea, reprezintă o fericită întîlnire între texte de valoare și creatori de vocație, demonstrează încă o dată că orice spectacol de teatru adevărat presupune o viziune și propune o temă spre meditație. Desigur, înșiruirea aceasta de titluri (care cuprinde cam tot ce s-a produs demn de luat în seamă în stagiunea recent încheiată) are în vedere atît spectacolul-eveniment, revelator, deopotrivă, prin regie și interpretare, prin text, generos în soluții și rezolvări artistice inedite, cît și unele montări de notabil profesionalism, din categoria acelor ce consolidează, pe orizontală, o stagiune, dar care rămîn animate, cel puțin ca punct de plecare, de fermentul unei idei originale, al unei gîndiri creatoare. Sigure că nimeni nu se mai îndoiește de faptul că teatrul interesant îl fac regizorii cu talent și cultură, că actul de creație care eliberează spectacolul de convenția facilă, care îi revitalizează limbajul și energiile, cere pasiune și curaj civic, cere gravitate. Forța spectacolului de teatru autentic este dată, altfel spus, atît de efortul ce se depune pentru a se pătrunde în miezul problematic al conflictului, de o angajare responsabilă față de preocupările politice și sociale ale spectatorilor, cît și de particularitatea și expresivitatea mijloacelor de transfigurare scenică prin care se conferă o stare tensională ridicată relațiilor și se creionează personaje credibile.

Doresc să subliniez, pe de altă parte, caracterul profund politic prin care se disting tocmai spectacolele-eveniment. În *Danton*, *Azilul de noapte*, *Mutter Courage*, *Pasărea Shakespeare* sau în *Matca*, politicii se afirmă din interiorul conflictelor descrise, conținutul acestor piese fiind activat de o atitudine creatoare dinamică, novatoare. Regizorii Liviu Ciulei, Horea Popescu, Dinu Cernescu, Alexandru Tatos, Alexa Visarion sau chiar Marin Sorescu au organizat și tratat demersul dramatic cu o marcantă originalitate, fiecare înfățișîndu-se riguros definit, atît în ceea ce privește modul de a concepe și gîndi spectacolul, cît și prin importante modalități stilistice. Astfel, *Danton*-ul lui Horea Popescu ilustrează, cred eu, prin viziunea și maniera de abordare a unei problematice istorice și politice, formula de spectacol-esu. Regizorul spune aici, fără menajamente, conștiința personajelor unei serioase analize, pledează cu patos romantic pentru adevăr,

pentru o înțelegere obiectivă și lucidă a evenimentelor din piesă. În schimb, Liviu Ciulei, în *Azîlul de noapte*, explorînd în adîncime realismul grav al textului lui Maxim Gorki, mereu preocupat de atmosfera și tensiunea confruntărilor, creează un mare rafinament spectacolului care exprimă o contribuție pregnantă a teatrului românesc actual, într-o eventuală ordonare și situare a valorilor de primă mărime din teatrul universal.

În sfîrșit, revenind din nou la dramaturgia originală, îndeosebi la cele cîteva titluri reprezentative pe care ni le-a propus în premieră absolută stagiunea 1974—1975, se cuvine să reținem că *Pasărea Shakespeare* și *Matca* au concurat cu succes la realizarea

unor spectacole de excepție; la fel și dramele clasice de mare prestanță ca *Azîlul de noapte*, *Danton* și *Mutter Courage*. D. R. Popescu și Marin Sorescu au meritul de a fi sondat în piesele lor stări de conștiință-limită, de a fi transfigurat o materie dramatică tulburătoare, de o neobișnuită intensitate, amintind, prin tensiune și lipsa de alternativă a confruntărilor, de tragedia antică. La fel de adevărat este însă că Horia Lovinescu (*Ultima cursă*), Sütő Andras (*Florile unui geambas*), Iosif Naghiu (*Valiza cu fluturi*), Mircea Radu Iacoban (*Noaptea*) și George Genoiu (*Drumul spre Everest*) au dat piese care ridică valoarea cota dramaturgiei românești contemporane.

DUMITRU SOLOMON

Un an cît o secundă

Cel ce declară că poate stabili cu precizie nivelul teatrului la un moment dat — asta însemnînd stadiul dramaturgiei, capacitatea

repertorială, mișcarea gândirii regizorale, arta interpretativă etc. — exclusiv pe temelul bilanțurilor, al statisticilor, al opiniilor, profesionale sau nu, referitoare la o singură stagiune, riscă un act prezumțios. O stagiune teatrală este o etapă de creștere, o vîrstă a teatrului, un segment de linie căreia nu-i vedem începutul și sfîrșitul; o stagiune poate fi comparată cu alte stagioni apropiate, dar care, uneori, fac parte din aceeași etapă, din aceeași vîrstă, pentru că, o știm cu toții, un an în viața teatrului înseamnă înfinit mai puțin decît un an în viața unui om. Teatrul are măsurile lui, care sînt de ordin cosmic, și așa cum un om nu poate fi definit prin ceea ce face sau i se întîmplă într-o secundă sau alta a vieții sale, teatrul nu poate fi, la rîndu-i, definit, judecat, prin ceea ce face sau i se întîmplă în secunda aceea a vieții lui, care e o stagiune sau alta.

Multe precauții, se va spune, pentru a afirma că secunda asta care s-a încheiat a fost o secundă oarecare, nici cea mai fericită, nici cea mai nefericită din istoria conștiinței (pentru noi) a teatrului nostru, o secundă în care s-au întîmplat și evenimente importante, foarte puține, e adevărat, o secundă în care, în afara acestor puține evenimente importante, nu s-a mai întîmplat nimic, deși au fost multe premiere, deși s-au jucat multe piese, deși publicul a venit la teatru, deși regizorii și-au făcut normele, iar actorii au jucat în general bine și fără discriminare.

O stagiune oarecare este o stagiune oarecare, ceea ce nu trebuie să înțepte și nici să sperie, cel mult să neliniștească. Să neliniștească pentru puținătatea evenimentelor; un eveniment a fost *Danton* al Naționalului, ori cît ar fi de discutat încă pe marginea lui; alt eveniment a fost *Azîlul de noapte* al lui Ciulei la Teatrul „Bulandra“, la fel de discu-